

We hebben dit jaar nu 5 plusklaslessen gehad. We hebben een gezellige en hard werkende groep en zijn inmiddels aardig gewend aan elkaar.

In deze update vertel ik u uitgebreid over wat we nu in de projecttijd doen, en wat de achtergrond daarbij is. Daarna kort wat over het zelfstandig werk.

1. Project: Drie manieren van denken (A, C, P denken)

Een beetje theorie vooraf

Prof. Robert J. Sternberg is iemand die veel studie heeft gedaan op het gebied van hoogbegaafdheid. In zijn boek 'Teaching for Successful Intelligence' (2000) onderscheidt hij drie soorten intelligent gedrag:

- Analytische intelligentie.

Deze wordt vooral aangesproken in schoolse situaties. Het gaat hierbij om inzicht, logisch redeneren, hoofd- en bijzaken onderscheiden, overzicht bij complexe opdrachten, vermogen om te evalueren. Dit is ook de intelligentie die bij de meeste IQ-tests gemeten wordt.

- Creatieve intelligentie.

Hier gaat het om dingen als associëren en brainstormen, flexibel denken en inlevingsvermogen, originaliteit en vormgeving. Meestal worden deze vaardigheden gekoppeld aan de 'creatieve vakken' op school, maar het creatieve denkvermogen speelt ook een grote rol in wetenschap, kunst, probleemoplossend vermogen en samenwerking met anderen.

- Praktische intelligentie.

Dit is het vermogen om wat je bedacht hebt ook concreet te maken in een waardevol product. Dat kan een werkstuk zijn dat op tijd wordt ingeleverd, of een geslaagde bankroof (.....), een diploma of een beeldhouwwerk dat uiteindelijk op het plein staat. Doelgericht werken, plannen, doorzettingsvermogen, kennis van de eigen sterke en zwakke kanten, maar ook teamwork en overtuigingskracht zijn aspecten van praktische intelligentie. In de lessen van dit project kop nog een ander aspect van praktische intelligentie aan bod: omgang met materie. Het vermogen om het idee in je hoofd vorm te geven in een (weerbarstig) materiaal.

Hoe ziet dit eruit in de plusklas?

In de groepen 5 t/m 8 krijgen de kinderen groepsopdrachten waarbij meestal een 'probleem' opgelost moet worden. De kinderen leren al doende wat de drie manieren van denken inhouden, welke zij in verschillende situaties gebruiken en welke bij hen sterker en minder sterk is. Hierbij is het samen oplossen van het probleem even belangrijk als het reflecteren en evalueren. Er is altijd ruim aandacht voor het nabespreken en daarna vastleggen van belangrijke punten op het evaluatieblad. Er zit een toenemende moeilijkheidsgraad in. In groep 7 en 8 komt het accent te liggen op het bewust inzetten van bepaalde manieren van denken en het toepassen en oefenen van het geleerde in situaties buiten de plusklas (transfer).

Les 1 Introductie en eerste opdracht.

In de eerste les heb ik de drie manieren van denken bij de kinderen geïntroduceerd. Niet op de manier zoals u hierboven heeft kunnen lezen, maar met voorbeelden en een soort samenvatting: wat voor vragen horen bij de drie manieren van denken?

Analytisch:

Klopt dit?
Weten we het goed?
Wat is precies de opdracht?
Wat weten we wel en wat niet?
Wat is goed/fout aan een plan?

Creatief:

Kunnen we op een nieuwe manier iets anders bedenken?
Kunnen we iets nieuws verzinnen?
Wat is leuk, spannend, grappig, ongewoon?
Wat is er allemaal mogelijk?

Praktisch:

Hoe maken we onze plannen zó dat het werkt?
Wat weten we van het materiaal?
Hoe werkt het?
Welk plan gaat lukken?
Hoe lossen we het op als het niet goed werkt?

Vervolgens kregen de kinderen de volgende opdracht (ik typ hieronder de letterlijke tekst die ik heb voorgelezen):

Kennen jullie die wedstrijden van Domino-Day, waar ze rijen dominostenen laten omvallen?

Dat gaan wij nu doen. Je gaat in groepjes samenwerken, en de opdracht is: Zet de dominostenen zo neer dat je er één omduwt, zodat de andere stenen ook omvallen (Ik maak hierbij een horizontale beweging met mijn arm om het omvallen aan te geven).

Daarna ga ik meten met de duimstok: van de eerste dominosteent tot de laatste die is omgevallen. De groep die de langste afstand heeft tussen die twee stenen die zijn omgevallen, heeft gewonnen. Jullie krijgen hier 7 minuten de tijd voor.

De bedoeling van deze les is om iets duidelijk te maken over creatief denken. De formulering van de opdracht (en vooral ook het horizontale gebaar met mijn arm) versterken het effect om binnen de gewone denkkaders te blijven. Op die manier komt in de nabespreking het speciale van creatief denken extra goed uit.

De kinderen gaan enthousiast aan het werk. Als snel hoor je ze overleggen met elkaar. Enkele stukjes van dat overleg noteer ik om na afloop van de 7 minuten met de kinderen te kunnen evalueren wat voor manier van denken achter die woorden zit. Er verschijnen allemaal keurige rechte rijtjes, waarbij de dominostenen (hopelijk) precies ver genoeg uit elkaar staan om de volgende om te laten vallen.

Na zeven minuten volgt eerst bespreken. Denk je dat de stenen van jullie allemaal om gaan vallen? Waarom wel/niet? Hoe heb je gedacht? Wat voor manier van denken is dat?

Bijvoorbeeld: ik zag dat jullie het gingen uitproberen: praktisch denken.

Na afloop van dit gesprek concluderen we dat we vooral analytisch en praktisch gedacht hebbe.

Vervolgens laten we om de beurt onze steentjes vallen en meten de afstanden. Bij de meesten zo'n 30 – 50 cm. Ik vertel vervolgens dat ik dit bij meer groepen gedaan heb en dat er groepjes waren die wel tot 1,40 m zijn gekomen! Verbazing alom! Ik vraag nog eens naar de manieren van denken. Welke manier van denken hebben we nog maar heel weinig gebruikt? Creatief denken. Wat betekent dat ook al weer? Op een nieuwe manier..... Jullie krijgen weer 7 minuten en probeer creatief te denken! En ja er komen creatieve ideeën (dat is niet elk jaar zo, maar bij deze groep wel!) Door een steentje van de tafel te laten vallen wordt de afstand opeens een stuk groter!

Na die 7 minuten praten we na over creatief denken. Wie is het gelukt creatief te denken? Wat dacht je? Hoe reageerden de anderen? Wat gingen jullie doen? Werkte het? Waren er kinderen die vroegen: Mag dit wel? Of zelf zeiden: Dat mag niet?

Zo ontdekken we dat

- creatief denken vaak een plotseling inzicht is
- creatief denken kan zijn: bekijk het eens van een andere kant.
- creatieve ideeën vaak eerst verworpen worden door anderen
- er moed voor nodig is om creatieve ideeën naar voren te brengen

Vervolgens stel ik de vraag wat nu de beste manier van denken is. Al discussiërend komen we tot de conclusie dat niet één van de manieren het beste is, maar dat ze elkaar aanvullen en nodig hebben.

Tenslotte vullen we nog een verwerkingsblad in waar de resultaten van de wedstrijd komen te staan, maar vooral ook hoe de kinderen gedacht hebben, welke manieren van denken dan waren en welke manier van denken ze bij de volgende opdracht van plan zijn meer te gebruiken dan deze keer.

Les 2 Koppie goed gebruiken

Ik verdeel groep weer in kleine groepjes. Andere groepjes dan vorige keer. Het is de bedoeling dat iedereen met iedereen heeft samengewerkt. Dan leer je het meest. Vaak leer je juist het meest wanneer het niet vanzelf gaat. Dit bespreek ik ook met de kinderen. Je bent hier om te leren. Niet om alles foutloos te doen. En samenwerken is één van de moeilijkste dingen. Het is telkens anders. Je doet het niet alleen, maar je reageert op elkaar en probeert samen tot een goed resultaat te komen.

Je leert het meeste als het 'schuurt' komt goed uit in de opdracht van les 2.

Elk groepje krijg

- een kartonnen bekertje
- 3 rietjes
- 2 tandenstokers
- 20 cm afplakband
- 1 blokje zachte klei

- 3 paperclips

De opdracht:

Bouw met je groepje een bouwwerk dat zoveel mogelijk knikkers kan dragen. Het bekertje moet het hoogste punt zijn van de constructie. Als het bouwwerk klaar is, doen we voorzichtig, een voor een, knikkers in het bekertje. De constructie moet, als het bekertje gevuld is, nog minimaal 5 seconden blijven staan. De score wordt bepaald door de hoogte in centimeters te vermenigvuldigen met het aantal knikkers in de beker. Voor de hoogte wordt gerekend vanaf de ondergrond (de tafel) tot aan de onderkant van het bekertje.

- eerst 10 minuten overleg, zonder te bouwen
- dan 10 minuten om een bouwtekening te maken hoe jullie het samen van plan zijn te maken
- dan 30 minuten om te bouwen.

Er valt hier een heleboel over te zeggen, maar dan wordt deze update veel te lang. Er wordt heel wat overlegd. Het gaat eerst om ideeën en erover nadenken. Ze mogen de materialen wel pakken (praktisch: wat kan wel/niet met dit materiaal), maar nog geen bouwsels uitproberen!

Dingen die aan de orde komen (tijdens hun eigen overleg en of in de nabespreking):

Wat was jouw inbreng? Welke manier van denken? Hoe ging de samenwerking? Is dat terug te zien in het resultaat? Hoe was de taakverdeling? Is jullie plan nog veranderd tijdens het bouwen? Was iedereen het daarmee eens? Hoe hebben jullie besluiten genomen? Wat was het beste idee van het groepje? Wat zou je volgende keer anders doen? Wat vind je sterk aan de 'koppie-koppie' van de andere groep? Welke verwacht je dat de meeste punten gaat halen?

Een belangrijke vraag over praktische denken: Heb je met je groepje van tevoren bedacht of het slimmer is om heel hoog te bouwen of juist niet hoog maar wel stevig. M.a.w. levert de hoogte, of levert het aantal knikkers de grootste bijdrage aan de punten? (praktisch denken)

In de plusklas 5-app had ik al gezegd dat er mooie dingen gebeurden in deze les:

Ik heb allebei de groepen een grote pluim gegeven voor samenwerken! En de grootste pluim voor de groep bij wie de koppiekoppie mislukt was. Ze hebben hun plan twee keer aangepast toen het niet goed werkte, en toen er bijna geen tijd meer was, nog snel iets geprobeerd. Al die tijd bleven ze doorzetten en kwam er ook geen ruzie als iets niet goed werkte. Nu kun je natuurlijk zorgen dat er geen ruzie komt door niets te zeggen, maar ze konden elkaar goed kritiek geven en ook goed kritiek ontvangen! Dus, ook al viel het resultaat tegen, ze konden heel tevreden terugkijken! En we hebben ook nog veel geleerd, want bij het terugkijken ontdekten we ook wat nog beter kan. Dat dit ook echt zo door hen beleefd werd kon ik merken toen we de koppiekoppie van de andere groep gingen testen. Zij haalden een hoogte van 17 cm en het hield 31 knikkers! Een all time record! De groep kreeg een echt gemeend applausje van de andere groep! Allebei de groepen iets om trots op te zijn!

2. Zelfstandig werken

In groep 5 krijgen de kinderen nu zelfstandig werk mee voor in de klas voor een half uur per week. Het bespreken van de inhoud gebeurt in de plusklas, het werken eraan in de eigen groep. Ik leg de kinderen uit dat zij verantwoordelijk zijn voor hun werk. Dat betekent dat zij zelf op hun juf of meester moeten afstappen om afspraken te maken over hoe en wanneer dat in de klas kan. En als ze daar zelf al ideeën over hebben mogen ze die natuurlijk inbrengen.

Maar wat nou als het niet gelukt is? Dan ga ik in gesprek met het kind. Waar lag het aan? Wat kun jij anders doen? Wat heb je daarvoor nodig?

Sommige kinderen willen alles helemaal zelf oplossen. Hen maak ik dan duidelijk dat hun verantwoordelijkheid zover gaat als waar zij invloed op hebben. De juf of meester is de organisator van de hele groep. Als de gemaakte afspraken niet werken ga je daarmee naar hem of haar toe.

Andere kinderen vergeten het planningblad in te vullen. Ook dat begin ik met vragen: heb je een idee wat kan helpen om het niet te vergeten?

Bij het zelfstandig werk gaat het dus niet alleen om uitdagend werk, maar ook om het leren plannen.

Wanneer na een aantal weken blijkt dat het een kind op deze manier niet lukt om zijn/haar zelfstandig werk goed te doen, overleg ik met de leerkracht en indien nodig ook de ouders.

Op dit moment hebben 5 van de 8 kinderen het al helemaal in de vingers!

Later dit jaar gaat de tijd naar 1 uur per week. Dat is uiterlijk na de kerstvakantie, maar als de groep het al eerder aankan maken we die stap al eerder.

Marco Elsenbroek